

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО**

ЯКИМЕНКО ПОЛІНА В'ЯЧЕСЛАВІВНА

УДК 378.016:[373.5.016:811.111](043.3)

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДО
ПРОФІЛЬНОГО НАВЧАННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Вінниця – 2020

Дисертація є рукописом.

Роботу виконано у Вищому навчальному закладі «Міжрегіональна академія управління персоналом» м. Київ.

Науковий керівник – доктор педагогічних наук, професор
Біда Олена Анатоліївна,
Закарпатський угорський інститут
імені Ференца Ракоці II,
завідувач кафедри педагогіки і психології.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Бідюк Наталя Михайлівна,
Хмельницький національний університет,
завідувач кафедри практики іноземної
мови та методики викладання;

кандидат педагогічних наук
Громов Євген Володимирович,
Вінницький державний педагогічний
університет імені
Михайла Коцюбинського, доцент кафедри
педагогіки і професійної освіти.

Захист відбудеться «22» вересня 2020 року о 14⁰⁰ год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 05.053.01 у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського, за адресою: 21101, м. Вінниця, вул. Острозького, 32, корпус 2, зала засідань.

Із дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (21100, м. Вінниця, вул. Острозького, 32) та на сайті університету, за адресою: www.vspu.edu.ua.

Автореферат розіслано «22» серпня 2020 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

А. М. Коломієць

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Сучасні тенденції до європеїзації іншомовної освіти в Україні спрямовані на оновлення цілей, змісту навчання й концептуальних підходів до опанування іноземних мов у закладах середньої та вищої освіти. Одним із пріоритетних напрямів модернізації сучасної шкільної освіти в Україні є профілізація її змісту в старшій школі. Профільне навчання учнів старшої школи в контексті іншомовної підготовки (профіль – іноземна мова) передбачає поглиблене вивчення іноземної мови та літератури, спрямоване на здобуття лінгвістичного, мовленнєвого й соціокультурного досвіду, що в майбутньому даватиме змогу випускникам комфортно почуватися у світовому полікультурному просторі, успішно реалізовувати свій іноземний потенціал із професійною метою. Якісна організація профільного навчання старшокласників ставить перед майбутніми вчителями англійської мови високу планку, яка потребує спеціальної ґрунтовної теоретичної підготовки, сформованості практичних навичок і вмінь, методичної креативності в побудові уроку й організації позакласних заходів, готовності до використання різних способів та прийомів диференціації, імпровізації й педагогічної рефлексії, здатності до постійного професійного самовдосконалення. У зв'язку з цим, актуалізована проблема пошуку нових підходів для оновлення змісту й технологій професійної підготовки вчителів англійської мови з орієнтацією на профільне навчання іноземної мови в старшій школі.

Концептуальні засади й основні вектори реформування та розвитку педагогічної (іншомовної) освіти, напрями її інтеграції до європейського освітнього простору, ефективні шляхи забезпечення якості освіти й удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов відображено в нормативних документах державного та міжнародного рівня, зокрема: Законах України «Про освіту» (2017 р.), «Про вищу освіту» (2014 р.), «Про загальну середню освіту» (2020 р.); «Загальноєвропейських рекомендаціях з мовної освіти» (2003 р.), «Концепції розвитку освіти України на період 2015 – 2025 роки» (2014 р.), «Концепції «Нова українська школа» (2016 р.), «Концепції профільного навчання у старшій школі» (2013 р.), «Концепції розвитку педагогічної освіти» (2018 р.), «Концептуальних засадах державної політики щодо розвитку англійської мови у сфері вищої освіти» (2019 р.), «Національній програмі вивчення та популяризації іноземних мов «Speak Global – go Global» (2016 р.); проєкті «Професійного стандарту за професією «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (2020 р.) та в інших інструктивних документах МОН України.

Водночас освітня практика доводить, що в змісті підготовки майбутніх учителів англійської мови недостатньо уваги сфокусовано на особливостях організації навчання іноземної мови в профільній старшій школі. Досягнення бажаної якості підготовки майбутніх учителів до профільного навчання старшокласників гальмують брак розроблення й реалізації інноваційних методик і технологій навчання, а також сучасного навчально-методичного забезпечення, що сприяли б готовності вчителів до профільного навчання старшокласників. У

цьому контексті посилена необхідність створення оптимальних і дієвих педагогічних умов підготовки майбутніх учителів до профільного навчання старшокласників.

Актуальність проблеми засвідчують як результати аналізу стану готовності майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників (лише в 13 % респондентів констатувального етапу експерименту готовність перебуває на високому рівні), так і *суперечності*, помітні в процесі професійної підготовки, зокрема між: потребою суспільства в компетентних учителях англійської мови, здатних ефективно реалізувати освітній процес у профільних класах, і недостатнім рівнем їхньої професійної готовності до зазначеної діяльності; вимогами оновлених професійних стандартів стосовно рівня професійної готовності майбутніх учителів (у тому числі англійської мови) до профільного навчання старшокласників та неналежним розробленням теоретичних і методичних засад їх реалізації в освітньому процесі закладів вищої освіти; необхідністю вдосконалення процесу підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників та відсутністю для цього науково обґрунтованих педагогічних умов.

Реформування процесу підготовки майбутніх учителів іноземної мови актуалізує наукові пошуки вчених щодо її вдосконалення й підвищення якості в контексті сучасних підходів до викладання іноземних мов і вимог Нової української школи стосовно впровадження профільної диференціації. Зокрема, вартими уваги є результати досліджень науковців із таких проблем: теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів до навчання іноземних мов учнів профільної школи (Л. Зеня); підготовка майбутнього вчителя іноземної мови до формування комунікативної культури й толерантності учнів основної та старшої школи (А. Логвіненко, Е. Манжос); формування професійної компетентності, білінгвальної культури, готовності до науково-дослідницької діяльності, лінгвосамоосвіти та професійно-особистісного саморозвитку, удосконалення педагогічної майстерності й особистісно-професійних якостей майбутніх учителів іноземних мов (О. Артеменко, М. Бедевельська В. Боса, В. Дьоміна, В. Калінін, М. Князян, Т. Комарницька, О. Малихін, М. Нечепоренко, Н. Тонконог, А. Шишко, О. Шумський та ін.); методична підготовка майбутніх учителів іноземної мови (В. Баркасі, О. Бігич, І. Бім, І. Задорожна, О. Коваленко, С. Ніколаєва, В. Редько, Г. Рогова та ін.); використання інноваційних технологій навчання в підготовці вчителів іноземної мови (В. Безлюдна, Є. Громов, Ю. Жилиєва, В. Калінін, Т. Коваль, Л. Морська, Є. Пассов, Є. Полат, О. Шмирко та ін.); модернізація іншомовної підготовки вчителів іноземної мови на засадах використання прогресивних ідей зарубіжного досвіду (В. Базуріна, Н. Бідюк, В. Гаманюк, О. Голотюк, Р. Гришкова, М. Іконнікова, О. Кузнецова, Т. Модестова, І. Сілютіна та ін.).

Теоретико-методологічні й методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови активно розробляють у наукових працях зарубіжні дослідники, як-от: А. Бернс (A. Burns), М. Варгіз (M. Varghese), К. Джонсон (K. Johnson), Д. Енрайт (D. Enright), Дж. Крендел (J. Crandall),

М. Кристисон (M. Christison), Дж. Ричардс (J. Richards), Т. Фаррел (T. Farrell), Д. Фримен (D. Freeman), Р. Шульц (R. Schulz), В. Хелспер (W. Helsper) та ін.

Підґрунтям дослідницького пошуку послуговували ідеї науковців щодо вдосконалення системи педагогічної освіти й підготовки педагогів нової генерації (Т. Алексеєнко, О. Абдуліна, О. Акімова, О. Біда, С. Вітвицька, Р. Гуревич, О. Дубасенюк, В. Заболотний, І. Зязюн, А. Коломієць, В. Кремень, Н. Кузьміна, А. Кузьмінський, А. Линенко, В. Лозова, О. Матяш, О. Мороз, Н. Ничкало, О. Пехота, А. Реан, В. Сластьонін, Н. Степ'якова, О. Шапран, В. Шахов й ін.). Теоретичні та методичні аспекти організації ефективного профільного навчання в сучасній школі обґрунтовано в науковому доробку Н. Аніскіної, О. Барановської, Н. Бібік, Н. Бражнич, Г. Васьківської, В. Кизенка, О. Корсакової, А. Лопухівської, Л. Пашко, Т. Полонської, Л. Симоненко, С. Чистякової, Н. Шиян та ін. Однак проведені дослідження недостатньо розкривають окреслену проблему, очевидною є потреба в підвищенні якості професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови, зокрема в удосконаленні стратегії відбору змісту, методів і форм навчання, орієнтованих на модель профільної освіти в старшій школі.

Необхідність розв'язання зазначених суперечностей, брак теоретичного й практичного опрацювання проблеми, соціальна та освітня потреба в модернізації профільної старшої школи, необхідність усвідомлення її викликів для українського суспільства зумовили вибір теми дослідження **«Підготовка майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація підготовлена згідно з планом науково-дослідницької роботи кафедри професійної освіти та управління ПрАТ «Вищого навчального закладу «Міжрегіональна академія управління персоналом», у процесі науково-дослідницької роботи «Теоретико-методологічні засади становлення української державності та соціально-виховна практика: політичні, юридичні, економічні та психолого-педагогічні проблеми», що має державний реєстраційний номер 0113U007698. Тема роботи затверджена вченою радою ПрАТ «Вищого навчального закладу «Міжрегіональна академія управління персоналом» (протокол № 11 від 14 грудня 2015 року).

Мета дослідження полягає у виокремленні, обґрунтуванні й експериментальній перевірці ефективності педагогічних умов підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх учителів іноземної мови у закладах вищої освіти України.

Предмет дослідження – педагогічні умови підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників.

Гіпотеза дослідження полягає в припущенні, що ефективність підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників підвищиться за таких педагогічних умов: реалізація компетентнісного підходу в процесі моделювання змісту підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників; упровадження інноваційних технологій у процес фахової підготовки майбутніх учителів англійської мови; формування

професійної рефлексії в майбутніх учителів англійської мови стосовно готовності до профільного навчання старшокласників.

Відповідно до мети, об'єкта, предмета й гіпотези дослідження, сформульовано такі **завдання**:

1) вивчити стан опрацювання порушеної проблеми в педагогічній теорії та практиці, уточнити сутність базових понять;

2) визначити критерії, показники й рівні готовності майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників;

3) обґрунтувати й експериментально перевірити ефективність педагогічних умов, розробити структурно-функційну модель підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників;

4) розробити навчально-методичне забезпечення для вдосконалення підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників.

Для розв'язання поставлених завдань і перевірки гіпотези використано комплекс **методів дослідження**: *теоретичні* – аналіз, синтез, порівняння, узагальнення та систематизація одержаних даних для зіставлення різних поглядів науковців щодо стану з'ясування проблеми, уточнення категорійно-поняттєвого апарату дослідження; окреслення структурних компонентів готовності майбутнього вчителя англійської мови до профільного навчання старшокласників, виявлення особливостей підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання учнів старшої школи; обґрунтування педагогічних умов; моделювання – для побудови структурно-функційної моделі; *емпіричні* – діагностичні (анкетування, бесіда, інтерв'ювання, тестування, ранжування), педагогічне спостереження (пряме й опосередковане) для визначення рівнів готовності майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний етапи) для вивчення ефективності створених і впроваджених педагогічних умов та розробленої моделі; *методи математичної статистики* – критерій згоди Пірсона (χ^2), за допомогою якого досліджено достовірність одержаних експериментальних даних і виконано порівняльний аналіз отриманих результатів.

Наукова новизна результатів дослідження полягає в тому, що:

– *уперше* теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено педагогічні умови підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників (реалізація компетентнісного підходу в процесі моделювання змісту підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників; упровадження інноваційних технологій у процес фахової підготовки майбутніх учителів англійської мови; формування професійної рефлексії в майбутніх учителів англійської мови стосовно готовності до профільного навчання старшокласників); розроблено структурно-функційну модель підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників; *уточнено* зміст ключових понять («профільне навчання», «профільне навчання учнів старшої школи», «готовність майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників», «підготовка

майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників»);

– *удосконалено* критерії, показники й рівні готовності майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників; зміст фахової підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників;

– *подальшого розвитку* набули основні положення стосовно використання компетентнісного підходу до професійної підготовки вчителів англійської мови; методики діагностики готовності майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні й упровадженні навчально-методичного забезпечення для професійної підготовки учителів англійської мови, а саме: методичного посібника «Теорія і методика підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників», спецкурсу «Теорія та методика профільного навчання старшокласників», діагностичного інструментарію. Теоретичні положення, отримані результати й висновки дослідження можуть бути використані під час підготовки майбутніх учителів англійської мови, опрацювання змісту освітніх програм, робочих і навчальних програм, навчально-методичних матеріалів для викладачів та студентів, формування нових знань і вдосконалення навичок організації профільного навчання (іноземна мова) в старшій школі.

Результати дослідження **впроваджено** в освітній процес комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської області (довідка № 01.13/106 від 05.02.2020 р.), Закарпатського угорського інституту імені Ференца Ракоці II (довідка № 025/UA від 10.02.2020 р.), Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського (довідка № 01-12/01/136 від 06.02.2020 р.), Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (довідка № 03-28/01/569 від 19.02.2020 р.), Хмельницької гуманітарно-педагогічної академії (довідка № 65 від 12.02.2020 р.).

Особистий внесок здобувача в працях, написаних у співавторстві з С. Якименко, полягає в характеристиці професійно-особистісних якостей майбутнього вчителя [6], теоретичному аналізі й систематизації наукових поглядів дослідників щодо необхідності удосконалення підходів до формування професійної компетентності вчителя [12].

Апробація результатів дисертації. Основні положення й результати дослідження оприлюднено на конференціях різного рівня: *міжнародних* – «Інноваційні технології професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови» (Миколаїв, 2015 р.); «Професійна готовність майбутнього вчителя англійської мови до викладання в профільних класах НУШ» (Житомир, 2018 р.); «Критерії, їх показники та рівні готовності майбутніх учителів іноземної мови до профільного навчання старшокласників» (Ванкувер, 2020 р.); «Індивідуалізація навчання вчителів англійської мови у процесі професійної підготовки» (Харків, 2020 р.); «Pedagogical conditions for using of research technology in the process of preparation of future English teachers» (Барселона, 2020 р.); «Специфіка підготовки майбутніх учителів іноземної мови до профільного навчання старшокласників

(Київ, 2020 р.); «Реалізація компетентнісного підходу в процесі моделювання змісту підготовки майбутніх учителів іноземної мови до профільного навчання старшокласників» (Київ, 2020 р.); *усеукраїнських* – «Інтерактивні методи навчання англійської мови як ефективний засіб формування комунікативної компетентності учнів» (Миколаїв, 2015 р.); «Професійна готовність майбутнього вчителя англійської мови до викладання в профільних класах НУШ» (Житомир, 2018 р.); «Концептуальні засади підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників в умовах НУШ» (Миколаїв, 2018 р.); «Профільне навчання учнів старшої школи в умовах реалізації концепції нової української школи» (Миколаїв, 2019 р.); «Освітнє середовище як фактор ефективної підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників» (Херсон, 2020 р.).

Публікації. Основні положення й висновки дослідження представлено в 19 публікаціях, із них: 1 монографія, 1 методичний посібник, 8 статей у фахових виданнях України, у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз даних та в іноземних наукових періодичних виданнях, 9 публікацій у збірниках матеріалів наукових конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел (400 найменувань, із яких – 28 іноземною мовою), 20 додатків. Загальний обсяг дослідження – 313 сторінок, основна частина становить 201 сторінку. Дисертація містить 26 таблиць і 22 рисунки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність вибраної теми дослідження; сформульовано мету й завдання, окреслено об'єкт, предмет, гіпотезу та методи наукового пошуку; аргументовано наукову новизну, практичне значення отриманих результатів; подано відомості про апробацію й упровадження основних наукових положень; представлено інформацію про публікації, структуру та обсяг дисертації.

У першому розділі **«Теоретичні основи підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників»** з'ясовано стан розроблення проблеми в психолого-педагогічній вітчизняній і зарубіжній літературі, виконано дефінітивний аналіз ключових понять, досліджено специфіку підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників.

На підставі системного, термінологічного й контент-аналізу наукової літератури, нормативних документів державного рівня окреслено коло базових понять дослідження: «профільне навчання», «профільне навчання старшокласників», «іншомовна підготовка старшокласників», «підготовка вчителя до профільного навчання старшокласників», «готовність учителя до профільного навчання». З'ясовано їхнє значення в процесі професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови.

Унаслідок рефлексії вітчизняних і зарубіжних психологічних, педагогічних, методичних праць (Н. Бідюк, Г. Бойко, Н. Гафурова, І. Козаченко, С. Ніколаєва, І. Максак, О. Остапчук, Є. Пассов, Н. Скляренко та ін.) констатовано необхідність організаційних, змістових і технологічних змін у системі підготовки майбутніх учителів іноземної мови до викладання в профільних класах старшої школи (профіль – іноземна філологія), зокрема: запровадження інноваційних зарубіжних методик навчання іноземної мови на засадах диференціації й індивідуалізації; активне використання інформаційних ресурсів навчання та викладання іноземних мов; спрямування змісту підготовки на розвиток творчого мислення, ситуаційного проектування, лінгвосамоосвіти тощо.

Набуття чинності Закону України «Про освіту» (2017 р., зі змінами 2018 р.), «Концепції «Нова українська школа» (2016 р.), «Концепції профільного навчання у старшій школі» (2013 р.) зумовило необхідність системної модернізації моделі навчання в старшій школі, а саме запровадження нових підходів до організації профільного навчання за *академічним* (поглиблене опанування окремих предметів з орієнтацією на продовження навчання на вищих рівнях освіти) і *професійним* (професійне навчання з фокусом на ринок праці) спрямуванням. Аналіз наукової літератури дає підстави стверджувати, що феномен «профільне навчання» потрактований дослідниками (О. Барановська, Г. Васьківська, В. Кизенко, О. Кизим, С. Косянчук, С. Кропив'янська, Л. Покроєва, Т. Полонська, С. Чистякова та ін.) як *форма* організації навчального процесу; як *різновид диференційованого* навчання; як *підхід* до поглибленого вивчення окремих дисциплін; як *засіб* індивідуалізації навчання учнів; як *спеціальна система заходів*, спрямованих на діяльнісне застосування учнями своїх іншомовних знань і вмінь з орієнтацією на майбутню професійну діяльність. Основні завдання профільного навчання полягають у вдосконаленні базової іншомовної підготовки випускників (рівень B1); посиленні профільного ядра іноземної мови (рівні B1+, B2) на засадах міждисциплінарності та професіоналізації знань; задоволенні пізнавальних інтересів, освітніх і професійних потреб старшокласників на основі вільного вибору змісту навчання; орієнтації на продовження іншомовної професійної освіти як мети або засобу оволодіння іншою предметною галуззю.

Профільне навчання учнів старшої школи в контексті іншомовної підготовки витлумачене як спеціально організований навчально-виховний процес, спрямований на формування іншомовної компетентності засобами іноземної мови і літератури, що вможливорює набуття учнями лінгвістичного, мовленнєвого й соціокультурного досвіду для успішної реалізації з професійною та освітньою метою. Специфіка профільного навчання в старшій школі полягає в трансформації змісту іншомовної освіти на основі компетентнісного підходу й міждисциплінарності; спрямуванні змісту на поглиблене вивчення іноземних мов і літератури; орієнтації на науково-пізнавальні потреби та інтереси старшокласників; використанні сучасних методик моніторингу результатів навчання; створенні оптимальних умов для професійного самовизначення й повноцінної реалізації їхніх внутрішніх ресурсів в іншомовній навчально-пізнавальній діяльності. Провідну роль у забезпеченні якості профільного навчання відіграють елективні курси й дидактично виважений навчально-

методичний супровід (мовне портфоліо, електронні підручники) для поглибленого опанування іноземної мови та літератури, що диференційовані відповідно до професійних інтересів і потреб старшокласників.

З огляду на змістові й процесуальні трансформації в системі профільної шкільної освіти, психолого-педагогічну характеристику учнів старшої школи, підсумовано, що професійна діяльність учителя англійської мови має бути спрямована на створення умов для побудови індивідуальної освітньої траєкторії учнів із метою успішного задоволення їхніх життєвих та освітніх потреб на основі аналізу інтересів, здібностей, нахилів; формування нових ідеалів і культурних цінностей, саморозкриття, самовизначення й подальшої адаптації до викликів мультилінгвальних реалій. Старша профільна школа потребує педагогів, які володіють новітніми технологіями й методиками навчання іноземної мови та літератури для цілеспрямованого фокусування іншомовної освіти на комунікативно-пізнавальне, особистісно орієнтоване й мультикультурне середовище (з акцентуванням уваги на попередньо набутому іншомовному досвіді в процесі допрофільної підготовки).

За результатами анкетування вчителів англійської мови щодо організації профільного навчання в старшій школі, з'ясовано суб'єктивні та об'єктивні труднощі, які виникають у навчально-виховному процесі, а саме: недостатній рівень знань про організацію профільного навчання з іноземної мови в старшій школі, вибору ефективних способів і засобів диференціації та індивідуалізації навчання іноземної мови; брак сформованих умінь щодо використання інноваційних методик навчання іноземної мови в профільному класі; неузгодженість завдань, запропонованих у підручниках, за різними рівнями диференціації; перенасичення підручників зайвою інформацією; недостатність сучасних методичних розробок із профільного іншомовного навчання в старшій школі; неналежна роль адміністрації в ознайомленні з новими надбаннями педагогічної науки і практики з профільного навчання; відсутність у програмах підвищення кваліфікації спецкурсів щодо використання методичних підходів чи прийомів профільного навчання учнів старшої школи тощо.

На тлі високих вимог профільної школи система іншомовної педагогічної освіти покликана розв'язувати комплекс завдань, спрямованих на задоволення професійних інтересів майбутнього вчителя іноземної мови та на нагальну потребу в забезпеченні якісної іншомовної підготовки учнів старшої профільної школи.

Аналіз нормативно-законодавчих документів, наукової й методичної літератури, рефлексія практичного досвіду та специфіки професійної підготовки вчителів іноземної мови у закладах вищої освіти послуговували підґрунтям для висновку про те, що *підготовка майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників* – це спеціально організований системний процес, спрямований на набуття й удосконалення професійних знань, педагогічних умінь, розвиток особистісно-професійних властивостей, поступове накопичення досвіду, що використовують із професійною метою профільного навчання іноземної мови і літератури учнів старшої школи. Результатом цього процесу стає готовність майбутнього вчителя до конкретної професійно-

педагогічної діяльності, зокрема до профільного навчання старшокласників. *Готовність майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників* потрактована як психологічна, інтелектуальна, праксеологічна, професійно-особистісна здатність до якісного забезпечення іншомовної профільної підготовки учнів старшої школи на основі сформованих у них базових іншомовних знань та вмінь. З огляду на з'ясований стан підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників і необхідність його покращення, обґрунтовано структуру готовності, що містить такі компоненти: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-пізнавальний, комунікативно-операційний, особистісно-регуляційний, діяльнісно-творчий і рефлексивно-коригувальний.

У другому розділі «**Педагогічні умови підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників**» визначено та обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників; розроблено структурно-функційну модель і теоретично обґрунтовано; визначено критерії, показники й рівні готовності майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників.

На підставі результатів психолого-педагогічних досліджень і практичного досвіду роботи, осмислення стану підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників обґрунтовано й експериментально перевірено педагогічні умови підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників: реалізація компетентнісного підходу в процесі моделювання змісту підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників; упровадження інноваційних технологій у процес фахової підготовки майбутніх учителів англійської мови; формування професійної рефлексії в майбутніх учителів англійської мови стосовно готовності до профільного навчання старшокласників.

Реалізація педагогічних умов здійснювалася за допомогою використання інтерактивних форм, методів і технологій, засобів (підручники, посібники, зокрема й електронні, відеоуроки тощо) навчання.

Розроблено структурно-функційну модель, що охоплює чотири взаємопов'язані блоки: *цільовий, концептуальний, змістово-технологічний, діагностично-результативний* (рис. 1).

Цільовий блок окреслює мету (підвищення ефективності підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників) й основні завдання (створити педагогічні умови для забезпечення ефективності підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників).

Структурно-функційна модель підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання

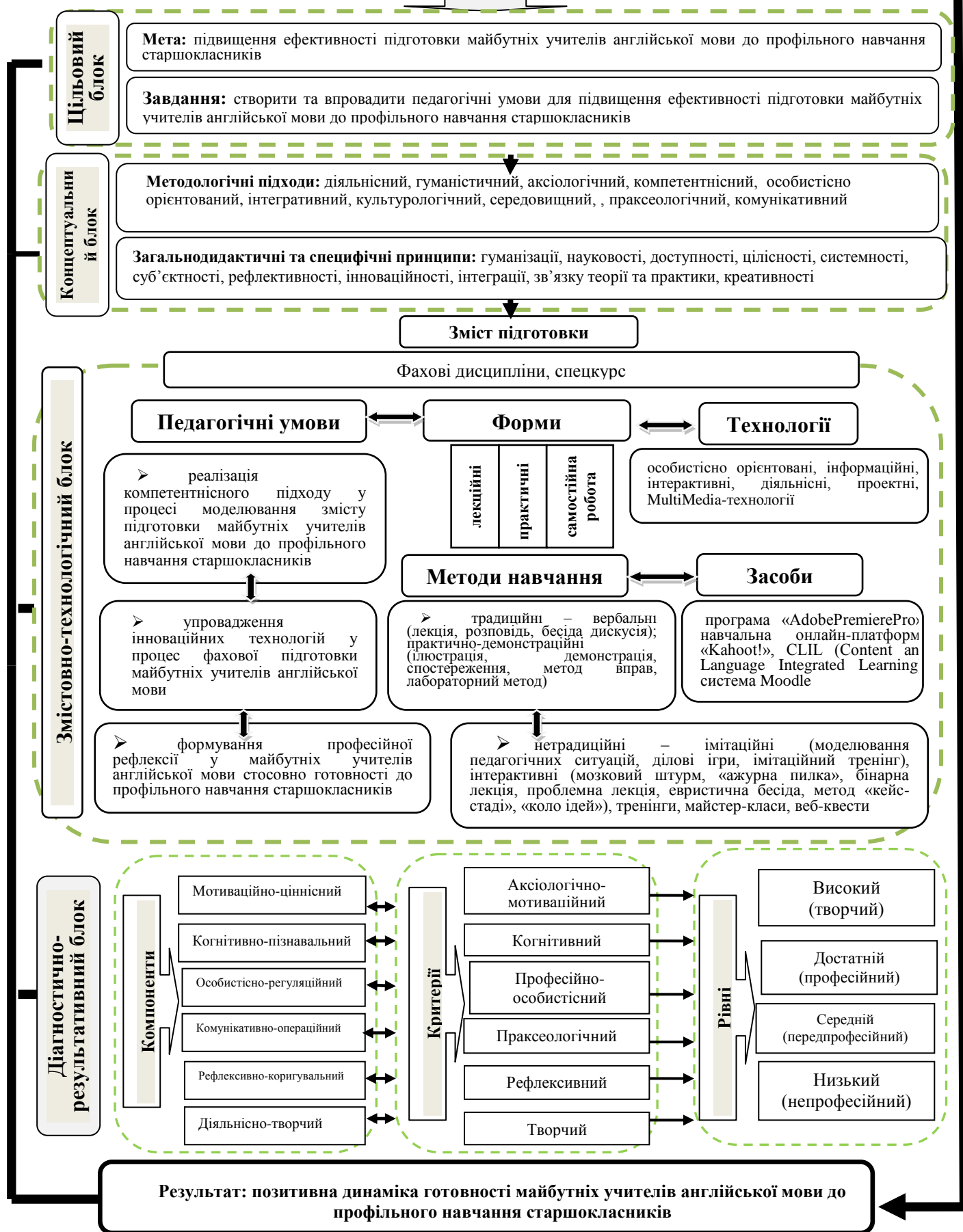

Рис. 1. Структурно-функційна модель підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників

Концептуальний блок представлений основними положеннями «Концепції «Нова українська школа», «Концепції профільного навчання у старшій школі», «Концепції розвитку педагогічної освіти» в Україні; методологічними підходами, загальнодидактичними (гуманізації, науковості, доступності, цілісності, системності, суб'єктності) і специфічними принципами (інтерактивності, диференціації та індивідуалізації навчання, комунікативної спрямованості, міждисциплінарності, рефлексивності) навчання.

Змістово-технологічний блок відображає виокремлені педагогічні умови, зміст, форми, методи, технології й засоби навчання, що безпосередньо сприяють удосконаленню теоретичної підготовки з профільного навчання, формуванню практичних навичок і вмінь організації профільного навчання учнів старшої школи, використанню різних способів та прийомів диференціації під час викладання англійської мови й літератури тощо.

Діагностично-результативний блок охоплює критерії (аксіологічно-мотиваційний, когнітивний, праксеологічний, професійно-особистісний, рефлексивний, творчий), показники й рівні готовності майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників (високий (творчий), достатній (професійний), середній (передпрофесійний), низький (непрофесійний)), а також відображає очікуваний результат від реалізації структурно-функційної моделі – позитивну динаміку готовності майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників.

Імплементация моделі відбувається через упровадження в освітній процес підготовки майбутніх учителів англійської мови визначених педагогічних умов та розробленого навчально-методичного забезпечення.

У третьому розділі **«Дослідницько-експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників»** експериментально апробовано педагогічні умови та структурно-функційну модель підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників, проведено педагогічний експеримент.

Дослідження виконано впродовж 2016 – 2019 рр. на базі таких закладів: Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської області, Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II, Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського, Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія. Експериментом охоплені 370 студентів, 54 викладачі.

На констатувальному етапі експерименту виявлено, що 13,59 % студентів ЕГ та 12,37 % КГ мають високий рівень готовності до профільного навчання старшокласників; відповідно 21,2 % і 21,51 % – достатній; 41,30% та 41,39 % – середній; 23,91 % і 24,73 % – низький.

Зіставлення рівнів готовності до профільного навчання старшокласників студентів ЕГ і КГ на констатувальному етапі експерименту дає змогу зафіксувати ідентичність вихідних показників зазначеної вище професійно-особистісної здатності та їхню відповідність середньому й низькому рівням. На

формувавальному етапі педагогічного експерименту впроваджено педагогічні умови в процес підготовки майбутніх учителів англійської мови, студентів ЕГ.

Перша педагогічна умова – реалізація компетентнісного підходу в процесі моделювання змісту підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників – передбачала підвищення професійних знань, умінь, навичок студентів під час опанування спецкурсу «Теорія та методика профільного навчання старшокласників». Зміст спецкурсу охоплює три компоненти: теоретичний (характеристика педагогічної діяльності в контексті профільної школи, зміст профільного навчання, оцінювання навчальних досягнень учнів профільних класів); технологічний (система змістовно й методично розроблених занять із профільного навчання старшокласників на основі інноваційних форм і методів навчання); практичний (педагогічна діяльність студентів під час проходження практики в профільних класах закладів загальної середньої освіти). Спецкурс має прикладне спрямування, розроблений на основі принципів послідовності, наскрізної підготовки, модульності та міждисциплінарності, що сприяє оволодінню професійними знаннями, вміннями та навичками викладання англійської мови за програмою профільного навчального предмета в старших класах. Компетентнісний підхід як сукупність загальних принципів формулювання викладачами мети освіти, відбору змісту освіти, організації освітнього процесу та оцінювання освітніх результатів підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників оптимізував практичний, прикладний, прагматичний характер навчання студентів. Реалізація педагогічної умови передбачала також посилення змісту робочих програм дисциплін «Педагогіка», «Педагогіка вищої школи», «Методика навчання іноземної мови» навчальним матеріалом, який забезпечує формування готовності майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників (теми: «Використання ІКТ в оцінюванні та контролі навчальних досягнень учнів профільних класів з англійської мови», «Мовне портфоліо як засіб навчання та оцінювання навчальних досягнень старшокласників з англійської мови», «Тест як засіб контролю у профільному навчанні англійської мови», «Типи, види тестів і технології їх використання для оцінювання навчальних досягнень старшокласників» тощо).

Друга педагогічна умова – упровадження інноваційних технологій у процес фахової підготовки майбутніх учителів англійської мови – передбачала створення інтерактивного освітнього середовища, яке сприяло формуванню активної, самостійної, ініціативної позиції студентів; розвитку пізнавального інтересу, професійних умінь і практичних навичок (конструктивно-проектувальних, організаторських, рефлексивно-оцінних, дослідницько-творчих); розвитку критичного мислення тощо. Інтерактивність у навчанні забезпечували: інтерактивні методи навчання («мозковий штурм», «коло ідей», «ажурна пилка», «портфоліо» та ін.); тренінгові методики («Тимблдинг як продуктивний метод партнерської взаємодії в старшій школі», «Я – творчий учитель»); майстер-класи («Сучасні технології навчання англійської мови в профільних класах», «Розробка тестових завдань за допомогою комп'ютерної оболонки «Hot Potatoes»); веб-квести («Сучасний урок англійської мови в профільному класі»); творчі міні-

проекти («Емпаурмент-педагогіка в профільній школі», «Інтерактивні форми роботи старшокласників на уроках англійської мови», «Розвиток творчості та критичного мислення на уроках англійської мови в профільних класах» та ін.); мультимедіатехнології; навчальні онлайн-платформи («Kahoot!», «CLIL» («Content and Language Integrated Learning»)), програма «AdobePremierePro», скрайбінг-презентації тощо.

Третя педагогічна умова – формування професійної рефлексії в майбутніх учителів англійської мови стосовно готовності до профільного навчання старшокласників – ґрунтована на засадах використання принципу співтворчості, реалізована засобами створення індивідуальної ситуації успіху для кожного студента, сприяння його самореалізації. Важливим кроком є забезпечення рефлексивної самоорганізації творчої самостійності студентів, що передбачає розвиток інтелектуальної мобільності, рефлексії педагогічного досвіду під час педагогічної практики (моделювання міні-уроків у профільних класах; проведення рефлексивного тренінгу «Готовність до профільного навчання старшокласників: теоретична рефлексія», створення автопортрета в електронному вигляді «Я – особистість і учитель», написання професійного есе «Мое педагогічне майбутнє» та ін.). Запропоновано портфоліо розвитку фахових компетентностей майбутнього вчителя англійської мови, мета якого полягає у розвитку творчої педагогічної діяльності, популяризації індивідуальних професійних та навчальних досягнень, результативності. Формування професійної рефлексії забезпечувалося постійним самоаналізом педагогічних ситуацій, розумінням контексту як власних дій, так і дій старшокласників, аналізом помилок та адекватності обраної навчальної стратегії для їх усунення.

Аналіз результатів готовності студентів ЕГ і КГ до профільного навчання старшокласників за всіма критеріями засвідчив, що позитивні зміни відбулися в обох групах: зросла кількість студентів із високим рівнем – в ЕГ на 20,65%, а в КГ лише на 3,22%. На 14,12% збільшилась кількість студентів ЕГ з достатнім рівнем готовності (із 21,2% на констатувальному до 35,32% на контрольному етапах). Однак у КГ показники змінилися на 6,05 % і становили 27,42 %. Натомість кількість респондентів в ЕГ, які продемонстрували середній рівень готовності, зменшилася з 41,3 % до 19,57%, у КГ їхня чисельність зменшилася на 2,68 %. В обох групах зменшилася кількість студентів із низьким рівнем: в ЕГ на 13,04 %, а в КГ на 6,45 %. Порівняльний аналіз результатів діагностики доводить, що в КГ на початку та наприкінці експерименту кількісні показники на всіх рівнях порівняно стабільні, тоді як в ЕГ простежується значуща позитивна динаміка.

На підставі аналізу результативності контрольного дослідження констатовано суттєве підвищення рівня готовності студентів ЕГ до профільного навчання старшокласників, що підтверджене статистичними даними (рис. 2).

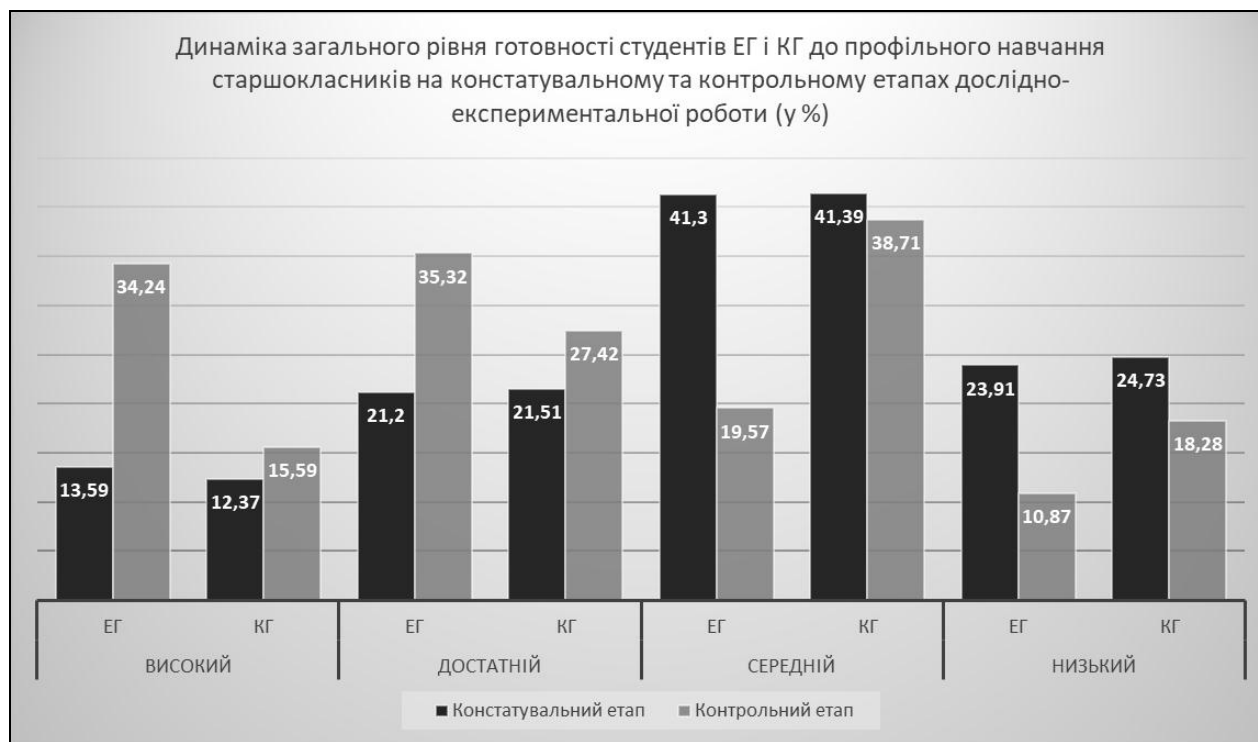

Рис. 2. Динаміка загального рівня готовності студентів ЕГ і КГ до профільного навчання старшокласників на констатувальному та контрольному етапах дослідницько-експериментальної роботи (у %)

Для перевірки ефективності проведеного експериментального дослідження використано статистичний критерій згоди Пірсона (χ^2), що допомагає перевірити достовірність відмінностей між даними ЕГ ($n=184$) та КГ ($n=186$).

Згідно з таблицею критичних точок розподілу, $\chi_{кр}^2(0,025; 3) = 9,348$. Оскільки $\chi_{емп}^2 = 29,874 > 9,348 = \chi_{кр}^2$, H_0 заперечено, а взято до уваги H_1 , то альтернативна гіпотеза підтверджує, що показники рівнів готовності майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників в КГ й ЕГ відрізняються.

Аналіз даних експериментального дослідження в порівнюваних групах (КГ та ЕГ) засвідчив статистично значущі відмінності між рівнями готовності майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників, що доводить ефективність упровадження структурно-функційної моделі й педагогічних умов.

Позитивна динаміка результатів проведеного дослідження дає підстави вважати, що сформульовані завдання виконані, мета досягнута, гіпотеза доведена.

ВИСНОВКИ

У дисертації теоретично узагальнено й запропоновано нове розв'язання актуальної проблеми професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників. Теоретичний аналіз психолого-педагогічної методичної літератури, результати дослідження вможливили формулювання низки висновків.

1. У педагогічній теорії та практиці зосереджено увагу на різних аспектах професійної підготовки майбутніх учителів іноземних мов. Водночас проблема підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників не набула об'єктивного викладу в контексті сучасних викликів Нової української школи й реформування педагогічної освіти. Запобігання ризикам і помилкам в організації профільного навчання старшокласників безпосередньо залежить від професіоналізму вчителя англійської мови, його готовності до якісного забезпечення цього процесу. У руслі виявлених труднощів і проблем, що гальмують якісну підготовку майбутніх учителів до профільного навчання старшокласників, актуалізована необхідність створення оптимальних і дієвих педагогічних умов та сучасного навчально-методичного забезпечення для підготовки майбутніх учителів до профільного навчання старшокласників. Очевидною є потреба в удосконаленні стратегії відбору змісту, методів і форм навчання, орієнтованих на модель профільної освіти в старшій школі.

На підставі теоретичного аналізу поняттєво-термінологічної системи дослідження виокремлено базові поняття («профільне навчання», «профільне навчання старшокласників», «іншомовна підготовка старшокласників», «підготовка вчителя до профільного навчання старшокласників», «готовність учителя до профільного навчання») та уточнено їхній зміст. *Підготовка майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників* – це спеціально організований системний процес, спрямований на набуття й удосконалення професійних знань, педагогічних умінь, розвиток особистісно-професійних властивостей, поступове накопичення досвіду, що використовують із професійною метою профільного навчання іноземної мови і літератури учнів старшої школи. Результатом цього процесу стає готовність майбутнього вчителя до профільного навчання старшокласників, що потрактована як психологічна, інтелектуальна, праксеологічна, професійно-особистісна здатність до якісного забезпечення іншомовної профільної підготовки учнів старшої школи на основі сформованих у них базових іншомовних знань і вмінь.

2. Розроблено та схарактеризовано критерії й показники готовності майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників: аксіологічно-мотиваційний (потреби, прагнення, установки, ціннісні орієнтації, прагнення до саморозвитку й самовдосконалення, усвідомлення практичної значущості забезпечення високого рівня іншомовної компетентності старшокласників), когнітивний (система фахових знань, необхідних для профільного навчання старшокласників), праксеологічний (практичні вміння та навички володіння сучасними методиками і технологіями навчання іноземної мови старшокласників у профільному класі), професійно-особистісний (професійно значущі особистісні властивості, критичне мислення, професійний світогляд, професійна відповідальність, вимогливість, комунікація), творчий (креативність, творчі здібності, творча активність, творча взаємодія, методична віртуозність, розвинена уява) і рефлексивний (уміння аналізувати, оцінювати та прогнозувати навчально-пізнавальну діяльність учнів профільних класів; уміння проводити самоаналіз, самооцінювання власних результатів навчання). На цій основі визначено рівні готовності: високий (творчий), достатній (професійний),

середній (передпрофесійний), низький (непрофесійний).

3. На основі теоретичного аналізу наукових джерел із порушеної проблеми, вивчення практичного досвіду виокремлено, обґрунтовано й експериментально перевірено педагогічні умови професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників: реалізація компетентнісного підходу в процесі моделювання змісту підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників; упровадження інноваційних технологій у процес фахової підготовки майбутніх учителів англійської мови; формування професійної рефлексії в майбутніх учителів англійської мови стосовно готовності до профільного навчання старшокласників. Розроблено структурно-функційну модель підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників, що містить такі блоки: цільовий (мета й завдання), концептуальний (методологічні підходи, принципи), змістово-технологічний (зміст, форми, методи, технології, педагогічні умови), діагностично-результативний (критерії, рівні й очікуваний результат).

Результати дослідницько-експериментальної роботи засвідчили, що, згідно з диференційованими рівнями, у КГ на початку та наприкінці експерименту кількісні показники на всіх рівнях порівняно стабільні, натомість в ЕГ простежувана суттєва позитивна динаміка: відсоткова кількість студентів ЕГ, для яких були характерні середній (передпрофесійний) і низький (непрофесійний) рівні готовності до профільного навчання старшокласників, знизилася з 41,30 % до 19,57 % та з 23,91 % до 10,87 %. Результати, що відображають високий (творчий) і достатній (професійний) рівні готовності до профільного навчання старшокласників за всіма критеріями, збільшилися відповідно на 20,65 % та 14,12 %. Порівняльний аналіз результатів діагностики студентів дає підстави стверджувати, що під час контрольного етапу педагогічного експерименту рівні готовності до профільного навчання старшокласників студентів ЕГ зазнали істотних змін, на відміну від рівнів студентів КГ, де вони виявилися несуттєвими.

Діагностика рівнів готовності майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників – студентів ЕГ і КГ на контрольному етапі дослідницько-експериментальної роботи – та її порівняльний аналіз дають підстави стверджувати, що виокремлені педагогічні умови, а відповідно, розроблена структурно-функційна модель оптимізують досліджуваний процес. Цей факт підтверджений статистично: рівень готовності до профільного навчання старшокласників у студентів ЕГ за всіма критеріями вищий, ніж у студентів КГ. Доведено об'єктивність і достовірність одержаних результатів на основі використання методу математичної статистики критерію згоди Пірсона (χ^2), що дає змогу зафіксувати статистично значущий вплив педагогічних умов на оптимізацію процесу професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників.

4. Розроблено й упроваджено навчально-методичне забезпечення для вдосконалення професійної підготовки вчителів англійської мови в контексті профільного навчання учнів старшої школи, а саме: методичний посібник «Теорія і методика підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного

навчання старшокласників», спецкурс «Теорія та методика профільного навчання старшокласників», діагностичний інструментарій.

Проведене дослідження не вичерпує всіх вимірів розв'язання проблеми професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників. Подальшого студіювання потребують питання теоретичного розроблення й упровадження практико-орієнтованого підходу в процес професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників.

Опубліковані праці, що відображають основні наукові результати дисертації

Монографія

1. Якименко П. В. Підготовка майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників: монографія. Миколаїв: СПД Румянцева, 2019. 172 с.

Методичний посібник

2. Якименко П. В. Теорія і методика підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників: методичний посібник. Миколаїв: СПД Румянцева, 2020. 112 с.

Статті у фахових наукових виданнях України (у тому числі у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз) та в іноземних наукових періодичних виданнях

3. Якименко П. В. Зміст та дидактична організація профільного навчання у старшій школі. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*: збірник наук. праць Уманського державного педагогічного університету ім. П. Тичини / ред. кол.: Побірченко Н. С. та ін. Київ: «Міленіум», 2006. Вип. 17. С. 136–140.

4. Якименко П. В. Визначення готовності до викладання профільних дисциплін філологічного напрямку. *Науковий вісник Миколаївського державного університету*: збірник наукових праць. Сер. Педагогічні науки. Миколаїв, Вип. 12. Т. 2. Миколаїв: МДУ, 2006. С. 150–158.

5. Якименко П. В. Інструментальна модель підготовки студентів філологічних факультетів до профільного навчання. *Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки*: збірник наук. праць / ред. кол. Т. І. Сущенко та ін. Запоріжжя, 2007. Вип. 43. С. 431–436.

6. Якименко П. В., Якименко С. І. Особистість учителя як вирішальний фактор педагогічного процесу. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Сер. 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2019. Вип. 67. С. 302–305.

7. Якименко П. В. Інноваційні підходи до професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови. *Virtus*: науковий журнал / editor-in-Chief М. А. Zhurba. Canada (Monreal), 2019. № 38. С. 146–150.

8. Якименко П. В. Педагогічні умови професійної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови до профільного навчання старшокласників. *Науковий журнал «Інноваційна педагогіка»*. Одеса: Вид. дім «Гельветика», 2019. Вип. 19. С. 136–139.

9. Якименко П. В. Підготовка майбутніх учителів іноземної мови до профільного навчання старшокласників: дефінітивний аналіз. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2019. Вип. 71. С. 278–281.

10. Якименко П. В. Формування технологічної готовності майбутніх учителів іноземної мови до профільного навчання старшокласників засобами інноваційних технологій. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського*. Педагогічні науки: збірник наук. пр. / за ред. проф. Т. Степанової. Миколаїв: МНУ ім. В. О. Сухомлинського, 2019. № 4 (67). С. 263–266.

Наукові праці, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації

11. Якименко П. В. Підготовка майбутніх вчителів філологічних предметів до профільного навчання старшокласників в загальноосвітній школі. *Матеріали науково-практичної конференції «Формування професійної компетентності вчителя в умовах Європейської інтеграції»* (28 – 29 листопада 2005 р.). Житомир, 2005. С. 29–34.

12. Якименко П. В., Якименко С. І. Професійна компетентність майбутнього вчителя як важлива складова його педагогічної діяльності. *Всеукраїнський науково-методичний семінар*. Умань, 2013. С. 97–100.

13. Якименко П. В. Впровадження медіаосвітніх технологій як педагогічна умова підготовки майбутніх учителів іноземної мови до профільного навчання старшокласників. *The 3rd International scientific and practical conference «Perspectives of world science and education»* (November 27–29, 2019). CPN Publishing Group, Osaka, Japan, 2019. P. 272–278.

14. Якименко П. В. Критерії, їх показники та рівні готовності майбутніх учителів іноземної мови до профільного навчання старшокласників. *VI Міжнародна науково-практична конференція «Dynamics of the development of world science»* (19–21 лютого 2020 р.). Ванкувер, Канада, 2020. С. 1312–1321.

15. Якименко П. В. Індивідуалізація навчання вчителів англійської мови у процесі професійної підготовки. *III Міжнародна науково-практична конференція «Science, Society, Education: Topical Issues and Development Prospects»* (17–18 лютого 2020.). Харків, Україна, 2020. С. 264–268.

16. Якименко П. В. Pedagogical conditions for using of research technology in the process of preparation of future English teachers. *II Международная научно-практическая конференция «EURASIAN Scientific Congress»* (24–25 февраля 2020 года). Барселона, Испания, 2020. С. 268–271.

17. Якименко П. В. Освітнє середовище як фактор ефективної підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників.

Всеукраїнська науково-практична конференція «Актуальні проблеми фахової підготовки сучасного педагога» (28–29 квітня 2020 року). Херсон, Україна, 2020. С. 511–515.

18. Якименко П. В. Специфіка підготовки майбутніх учителів іноземної мови до профільного навчання старшокласників. *Міжнародна науково-практична конференція «Сучасні досягнення вітчизняних вчених у галузі педагогічних та психологічних наук» (6–7 березня 2020 р.). Київ, Україна, 2020. С. 52–55.*

19. Якименко П. В. Реалізація компетентнісного підходу у процесі моделювання змісту підготовки майбутніх учителів іноземної мови до профільного навчання старшокласників. *Міжнародна науково-практична конференція «Соціально-психологічні проблеми суспільства» (10 квітня 2020 р.). Київ, Україна, 2020. С. 74–78.*

АНОТАЦІЇ

Якименко П. В. Підготовка майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського. Міністерство освіти і науки України. – Вінниця, 2020.

Дослідження присвячено проблемі підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників. У роботі обґрунтовано й вивчено теоретичні засади професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників. Виконано дефінітивний аналіз ключових понять дисертації: «підготовка», «професійна підготовка», «професійна підготовка майбутнього вчителя англійської мови», «готовність майбутнього вчителя англійської мови до профільного навчання старшокласників».

Виокремлено та схарактеризовано аксіологічно-мотиваційний, когнітивний, праксеологічний, професійно-особистісний, творчий і рефлексивний критерії, визначено їхні показники, на основі яких констатовано рівні: високий (творчий), достатній (професійний), середній (передпрофесійний), низький (непрофесійний). Унаслідок аналізу філософської, психологічної, педагогічної, методичної літератури, сучасного стану професійної підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників, осмислення практичного педагогічного досвіду закладів вищої освіти, розроблено структурно-функційну модель, а також обґрунтовано педагогічні умови: реалізація компетентнісного підходу в процесі моделювання змісту підготовки майбутніх учителів англійської мови до профільного навчання старшокласників; упровадження інноваційних технологій у процес фахової підготовки майбутніх учителів англійської мови; формування професійної рефлексії в майбутніх учителів англійської мови стосовно готовності до профільного навчання старшокласників.

Ключові слова: професійна підготовка, вчитель англійської мови, готовність, профільне навчання, старша школа, педагогічні умови, модель, критерії.

Якименко П. В. Подготовка будущих учителей английского языка к профильному обучению старшеклассников. Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. Винницкий государственный педагогический университет имени Михаила Коцюбинского. Министерство образования и науки Украины. – Винница, 2020.

Исследование посвящено проблеме подготовки будущих учителей английского языка к профильному обучению старшеклассников. Обоснованы и изучены теоретические основы профессиональной подготовки будущих учителей английского языка к профильному обучению старшеклассников. Осуществлен дефинитивный анализ ключевых понятий исследования: «подготовка», «профессиональная подготовка», «профессиональная подготовка будущего учителя английского языка», «готовность будущего учителя английского языка к профильному обучению старшеклассников».

Выделены и охарактеризованы аксиологически-мотивационный, когнитивный, праксеологический, профессионально-личностный, творческий и рефлексивный критерии, их соответствующие показатели, на основе которых определены уровни: высокий (творческий), достаточный (профессиональный), средний (допрофессиональный), низкий (непрофессиональный) готовности будущих учителей английского языка к профильному обучению старшеклассников.

На основе анализа философской, психологической, педагогической и методической литературы, современного состояния профессиональной подготовки будущих учителей английского языка к профильному обучению старшеклассников, изучение практического педагогического опыта высших учебных заведений, разработана структурно-функциональная модель и обоснованы педагогические условия: реализация компетентностного подхода в процессе моделирования содержания подготовки будущих учителей английского языка к профильному обучению старшеклассников; внедрение инновационных технологий в процесс профильной подготовки будущих учителей английского языка; формирование профессиональной рефлексии у будущих учителей английского языка относительно готовности к профильному обучению старшеклассников.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, учитель английского языка, готовность, профильное обучение, старшая школа, педагогические условия, модель, критерии.

P. V. Yakimenko Training of future English teachers for profile education of high school students. Qualified scientific work on the rights of the manuscript.

The thesis for the scientific degree of a candidate of pedagogical sciences (Ph.D.) in the speciality 13.00.04 – Theory and Methods of Professional Education. – Mykhailo Kotsiubynskyi Vinnytsia State Pedagogical University, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Vinnytsia, 2020.

The dissertation is devoted to the problem of preparation of future English teachers for profile education of high school students. The dissertation substantiates the relevance of the research topic, which consists in requesting Ukrainian society to create a system for constantly improving the quality of professional training of future teachers, which should meet the requirements of the new Ukrainian school before introducing profile differentiation in high school on the basis of students receiving a single basic education.

It is established that the theory and practice of education in the educational space – Ukraine in the modern process of reforming Ukrainian education requires an active search for productive educational technologies, in particular to prepare future teachers for specialized education of senior students.

The theoretical foundations of the vocational training of future English teachers for specialized training of senior students are substantiated and studied. A definitive analysis of the key research concepts has been carried out: «training», «professional training», «vocational training of future English teacher», «readiness of future English teacher for specialized education of senior students». It is determined that readiness for pedagogical activity is an integrally professionally significant ability of a person, provides a transition from a university training system to a system of professional activity and is characterized by a combination of professional knowledge, practical skills, personality experience, and professionally significant personal qualities.

In the context of the problem of studying the concept of «the readiness of future English teachers for specialized training of senior students» we interpret as psychological, intellectual, praxeological, professional and personal ability to ensure the quality of the educational process in the specialized classes of high school on the basis of existing professional knowledge, practical skills, experience, professional personal significant qualities.

The axiological-motivational, cognitive, praxeological, professional-personal, creative and reflective criteria, their respective indicators are distinguished and characterize, on basis the levels are determined: high (creative), sufficient (professional), medium (before professional), low (unprofessional) the readiness of future English teachers for specialized training of senior students. In the context of the above, the concept of «the readiness of future English teachers for specialized training of senior students» is a complex professional and personal education, the structure of which includes axiological-motivational, cognitive, praxeological, vocational-personal, creative and reflective components. At the constituent stage of the experiment, according to the selected criteria for the readiness of future English teachers for specialized training of senior students and developed diagnostic tools for conducting research of students of the experimental and control groups.

Based on the analysis of philosophical, psychological, pedagogical and methodological literature, the current state of professional training of future English teachers for specialized training of high school students, study of practical pedagogical experience of higher education institutions, developed structural and functional model and justified pedagogical conditions: implementation of the competency approach in the process of modeling the content of preparation of future English teachers for specialized training of high school students; introduction of innovative technologies in the process of preparing future English teachers for specialized training of high school students; formation of professional reflection of future English teachers on the readiness for specialized training of high school students. At the formative stage of the experimental work, the developed and theoretically substantiated pedagogical conditions for the professional training of future English teachers for specialized training of senior students are introduced.

It is concluded that the diagnosis of preparedness levels of future English teachers for specialized training of senior pupils, students of the EG and CG at the control stage of the experimental work and its comparative analysis give reason to assert that the pedagogical conditions introduced in the EHEI optimize the above process, which is confirmed by the levels and criteria: the level of readiness for profile training of senior pupils EG students by all criteria are higher than students of CG.

Keywords: professional training, English teacher, profile education, readiness, high school, pedagogical conditions, model, criteria.

Підписано до друку 18.08.2020 р.
Формат 60*84/16. Папір офсетний.
Друк різнографічний. Гарнітура Times New Roman
Умов. друк. арк. 1,9.
Зам. № 205
Наклад 100 прим.

Видруковано з оригінал-макету замовника.

Видавець та виготовлювач ТОВ «Друк»
м. Вінниця, вул. 600-річчя, 25
тел.: (0432) 46-51-17
E-mail: ua.druk2015@ukr.net

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 1077 від 25.04.2007 р.